

Кукіб Т.

(наук. кер. доц. Пивоварська К. Б.)

*магістрантка природничого факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

ВІДПОВІДНІСТЬ МІЖНАРОДНИМ СТАНДАРТАМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У ГАЛУЗІ ОСВІТИ ЩОДО ОСІБ З ОБМЕЖЕНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ ЗДОРОВ'Я

У процесі гуманізації суспільних відносин особливої уваги потребують представники найменш соціально захищених верств населення, зокрема особи із обмеженими можливостями здоров'я.

Інвалідність відома в будь-якому суспільстві, і кожна держава за рівнем свого розвитку, пріоритетами та можливостями формує власну соціальну й економічну політику стосовно інвалідів [5, с. 39]. До інвалідів належать особи зі стійкими фізичними, психічними, інтелектуальними або сенсорними порушеннями, які під час взаємодії з різними бар'єрами можуть заважати їхній повній та ефективній участі в житті суспільства нарівні з іншими [3]. Конвенція про права інвалідів припускає динамічний підхід до визначення поняття «інвалідності», наголошує на існуванні значного впливу бар'єрів в оточенні та ставленні, які панують в суспільстві щодо людей з інвалідністю [1, с. 52]. Системи соціального захисту інвалідів, що склалися в розвинених країнах, включають взаємопов'язані елементи, що відбиваються в нормативному закріпленні прав інвалідів, прав та обов'язків державних органів, громадських та благодійних організацій, форм і методів їх діяльності у цій сфері [5, с. 39].

Основними правами, які повинні бути гарантовані інваліду, згідно з якими визначається ступінь відповідності національної політики міжнародним стандартам, є права на освіту і працю, на вступ у шлюб, на батьківство, право звернення до суду, право на недоторканість приватного життя і власності, а також політичні права [5, с. 9]. У даному дослідженні зосередимо нашу увагу на дотриманні права на освіту та працю для людей з інвалідністю.

У ст. 26 Загальної декларації прав людини зазначено, що «кожна людина має право на освіту». Право людини на освіту незалежно від стану її здоров'я проголошувалось також на Всесвітній конференції по освіті для всіх 1990 року, у Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для інвалідів 1993 року, підтверджувалось Саламанською Декларацією 1994 року, є одним із основних положень Конвенції про права інвалідів 2006 року. Цій нормі відповідають положення ряду законодавчих актів України. Зокрема, в Законі України «Про вищу освіту» йдеться про права

громадян України на здобуття вищої освіти та забезпечення її доступності, що відповідає міжнародним нормам [2].

У Законі України «Про освіту» також визначаються права громадян України на освіту, зокрема у ст. 3. зазначається, що «громадяни України мають право на безкоштовну освіту в усіх державних навчальних закладах незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання та інших обставин. Це право забезпечується: розгалуженою мережею навчальних закладів, заснованих на державній та інших формах власності, наукових установ, закладів післядипломної освіти». У ст. 22 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» вже йдеться про певні переваги людей з інвалідністю, а зокрема «за інших рівних умов переважне право на зарахування до вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладів мають інваліди».

У ст. 26 Загальної декларації прав людини йдеться про доступність освіти: «Технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного». Зазначеним вимогам відповідають положення законодавчих актів України. У Законі України «Про вищу освіту» у ст. 3 «Державна політика у галузі вищої освіти» йдеться про доступність освіти і шляхи її забезпечення [2].

Однак, на практиці людина з інвалідністю не може вільно вибирати навчальний заклад, оскільки склався парадокс: бюджетне фінансування, що передбачено законом «для створення належних умов навчання» тільки для державних навчальних закладів, при тому, що в них відсутні, в переважній більшості, умови для навчання людей з інвалідністю. У той же час, при вступі студента до недержавного університету, в якому забезпечена доступність освітнього середовища, він не може розраховувати на підтримку держави. Єдиним виходом для нього є звернення до Фонду захисту інвалідів, який може надати фінансову підтримку, але після процедури збору понад 12 різних документів.

На думку Катерини Кольченко, це є величезною проблемою, тому вона висуває пропозицію урівняти в правах державні та недержавні навчальні заклади, розробити і ввести єдиний критерій доступності освітнього середовища і процедуру акредитації навчальних закладів з точки зору забезпечення рівних умов для навчання студентів з інвалідністю [2].

У Стандартних правилах забезпечення рівних можливостей для інвалідів ставиться вимога якнайширшого включення людини з інвалідністю в освіту і у всі сфери життя суспільства. Так, наприклад, у Правилі 6. Освіта зазначено: «державам слід визнавати принцип рівних можливостей в галузі початкової, середньої та вищої освіти для дітей, молоді та дорослих, які мають інвалідність, в інтегрованих структурах. Слід забезпечувати,

щоб освіта інвалідів була невід'ємною частиною системи загальної освіти». Ці вимоги тільки-но почали вводитись у останні законодавчо-нормативні акти України.

Позитивним фактором для розвитку інтеграції людей з інвалідністю в університетське середовище було видання Наказу МОН України № 443/191 від 07 липня 2003 р. «Про створення при Міністерстві освіти і науки України та Міністерстві праці та соціальної політики України Ради з питань освіти інвалідів», завдяки якому почався обмін досвідом між закладами освіти всіх рівнів. На Раді з питань освіти інвалідів було вперше заслухано і схвалено концепцію інтеграції людей з інвалідністю з поступовим переходом до їхньої інклюзії в університетське середовище, яка пройшла майже 10-річну апробацію в Університеті «Україна» [2].

Але офіційний експеримент щодо розбудови інтегрованого університетського середовища розпочався лише у 2008 році згідно наказу МОН України № 587 від 27 червня 2008 р. «Про проведення експерименту щодо організації інтегрованого навчання осіб з особливими освітніми потребами у вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації незалежно від форм власності та підпорядкування». Цим наказом було передбачено провести впродовж 2008-2011 рр. педагогічний експеримент щодо організації інтегрованого навчання у мережі вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації, до якої увійшли: Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Донбаський інститут техніки та менеджменту Міжнародного науково-технічного університету, Кримський гуманітарний університет, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка, Національна металургійна академія України, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Харківський національний університет радіоелектроніки [2].

Спеціальні навчальні заклади не забезпечують підготовки інвалідів на рівні, що гарантує їх конкурентоспроможність, а деякі з них випускають фахівців, які свідомо опиняються незатребуваними. Водночас повільно формуються загальні уявлення і настановлення про те, що професійну підготовку та професійну освіту (включаючи навчання, перенавчання, перекваліфікацію) інвалідів краще здійснювати не в спеціальних, а в звичайних закладах початкової, середньої та вищої професійної освіти, на різних курсах. Це дозволить уникнути сегрегаційних уявлень у інвалідів і більш повноцінно інтегруватися в суспільство [5, с. 42].

На думку Миколи Сварника, в українському законодавстві не передбачені або практично ігноруються більшість рекомендацій Стандартних правил ООН, зокрема: щодо освіти – не передбачена освіта дітей з середніми і важкими вадами; слабе або відсутнє професійне навчання дітей з особливими потребами, тощо [4, с. 3].

Разом з тим, поступово відбуваються позитивні зміни в соціальній політиці України. Сучасні законодавчі акти в Україні щодо турботи і допомоги людям з обмеженими можливостями наближаються до законів і принципів, прийнятих у всьому світі. Загалом соціальне ставлення до інвалідів поступово змінюється: замість неухаги і знедолення спостерігається визнання прав, гідності й повноцінної участі в житті суспільства [5, с. 39].

На нашу думку, Україна може використати досвід провідних країн, яким вдалося досягти значних успіхів у забезпеченні рівних можливостей для всіх громадян. Врахування кращих вітчизняних традицій та міжнародного досвіду дозволить узгодити протиріччя між рівними правами осіб з обмеженими можливостями у виборі життєвого шляху, форми освіти, майбутньої професії та фактичною нерівністю можливостей різних соціальних груп населення. Принципово важливою тут є продумана державна політика.

Література:

1. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник. За редакцією Байди Л. Ю., Красюкової – Еннс О. В. / Кол. авторів: Байда Л. Ю., Красюкова – Еннс О. В., Бузов С. Ю., Азін В. О., Грибальський Я. В., Найда Ю. М. – К., 2012. – 216 с.
2. Кольченко К. Аналіз відповідності українського законодавства, що стосується освіти людей з інвалідністю, світовим нормам / Кольченко Катерина [Електронний ресурс] – Режим доступу до джерела: <http://www.education-inclusive.com/wp-content/docs/2013/02/analiz-vidpovidnosti-svit-normam.doc>
3. Конвенція про права інвалідів / Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 61/106, прийнята на шістдесят першій сесії ГА ООН [Електронний ресурс] – Режим доступу до джерела: http://hemophilia.com.ua/d0cs/Konven_inv/doc.
4. Сварник М. Інклюзивна освіта в Україні: попередній аналіз ситуації / Інклюзивна освіта. Збірник матеріалів проекту. – К.: 2013
5. Ткаченко І. Основи соціальної захищеності інвалідів в Україні [Текст] / Ірина Ткаченко // Соціальний педагог. – 2012. – № 11. – С. 39-42.

Білецька В.

(наук. кер. — ст. викл. Потапов О.М.)

*студентка ІV курсу історичного факультету
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА ЗАХИСТ ІНФОРМАЦІЇ ПЕРСОНАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ В УКРАЇНІ

Значний прогрес у розвитку засобів автоматизованої обробки даних у двадцятому столітті і пов'язане з ним збільшення обсягів і напрямів використання персоналіфікованої інформації у різних сферах суспільного